

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ПОЛІТИКИ

ПУБЛІЧНИЙ ЗВІТ

20
23

Зміст

Вступне слово.....	3
Успіхи 2023 року.....	4
Про нас.....	5
Аналітичні дослідження.....	8
Напрями діяльності.....	11
Отримане фінансування.....	40

Вступне слово

2023 рік – це історичний рік, який заклав фундамент для європейського майбутнього України. У грудні ЄС прийняв рішення відкрити переговори про майбутнє членство України в ЄС. Для країни, яка перебуває у війні, приєднання до європейського клубу гарантуватиме безпеку в майбутньому, оскільки ми станемо частиною їхньої спільноти. Тепер дуже важливо, щоб Україна працювала над європейським домашнім завданням всередині країни і створювала коаліції з європейськими країнами для подальшої підтримки українського вступу.

Розуміючи всю важливість моменту, наша організація не залишилась осторонь цього процесу. Ми розпочали співпрацю із європейськими аналітиками задля проведення спільних досліджень щодо оптимальних рішень для максимального ефективного приєднання України до ЄС. Така співпраця дає можливість знаходити найбільш оптимальні рішення для України, оскільки ми маємо можливість отримати найкращу європейську експертизу і додати до неї наші знання щодо місцевого контексту.

Також посилення співпраці з європейськими експертами дає можливість мати в різних країнах ЄС проукраїнських експертів, які будуть доносити до своїх політиків об'єктивну ситуацію про нашу країну.

Окрім досліджень ми почали проводити заходи із залученням іноземних експертів. Таким чином, ми фактично створюємо проукраїнську коаліцію серед європейської дослідницької спільноти.

2023 рік був особливим ще й тому, що ми почали організовувати адвокаційні поїздки до країн-членів ЄС, в рамках яких організовували окремі зустрічі із місцевими політиками і журналістами, а також проводили публічні заходи. Все це ми робили напередодні ухвалення ЄС рішення про відкриття переговорів з Україною.

У наступному році ми плануємо посилити нашу співпрацю з європейськими експертами задля надання аналітичної допомоги Україні в рамках переговорного процесу. Також ми плануємо посилювати нашу присутність в Брюсселі та інших європейських столицях, які не дуже позитивно налаштовані до нас.

Любов Акуленко

Виконавча директорка УЦЄП

Успіхи 2023 року

4

аналітичних
продуктів розроблено

14

аналітичних статей
підготовлено та
опубліковано в медіа

4

заходів онлайн та
офлайн

7

міжнародних подій
відвідали та взяли
участь члени команди

Місія та цінності

Місія

Ми – незалежний адвокаційно-аналітичний центр, що сприяє інтеграції України у європейський простір.

Ми втілюємо нашу місію шляхом:

- **підготовки та розповсюдження** експертно-аналітичних матеріалів для сприяння євроінтеграційним реформам в Україні;
- **популяризації** європейських цінностей в українському суспільстві;
- **інформування** суспільства про можливості й переваги тісної співпраці з ЄС;
- **сприяння** посиленій економічній, політичній та торговельній співпраці України з Європейським Союзом;
- **популяризації** екологічних ідей та цінностей, зокрема у сфері поводження з ТПВ;
- **формування** позитивного іміджу України шляхом реалізації заходів у сфері культури;
- **інформування** міжнародної спільноти про виклики і досягнення в здійсненні Україною реформ, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

У своїй роботі ГО Український центр європейської політики сповідує та дотримується таких цінностей:

- Командність
- Взаємоповага
- Толерантність
- Інтелектуальна свобода
- Прозорість
- Орієнтованість на результат

Правління

Алекс Ліссітса | Голова Правління

Провідний фахівець зі стратегічного менеджменту в сфері сільського господарства та харчової промисловості. Член президії Українського клубу аграрного бізнесу, генеральний директор ІМК. Провідний фахівець зі стратегічного менеджменту в сфері сільського господарства та харчової промисловості.

Андрій Куликов | Член Правління

Медіа-експерт, голова правління ГО Громадське радіо, голова Комісії з журналістської етики. Має понад 40 років досвіду роботи на радіо, в друкованих виданнях, на телебаченні (журналіст, редактор, ведучий).

Володимир Єрмоленко | Член Правління

Доктор політичних студій та кандидат філософських наук. Філософ, есеїст, перекладач. Директор європейських проєктів ГО Інтерньюз-Україна, викладач Києво-Могилянської академії, президент Українського осередку Міжнародного ПЕН-клубу, голова Правління МФ Відродження, головний редактор UkraineWorld.

Команда

**Любов
Акуленко**

*Виконавча директорка,
кандидатка наук у сфері
державного управління*

**Дмитро
Науменко**

*Заступник виконавчої
директорки з аналітичної
роботи, провідний експерт
з питань енергетики*

**Олена
Гуляєва**

Бухгалтерка

Залучені експерти

Юлія Литвиненко

*Координаторка
проектів, експертка з
питань адміністрування*

Ольга Гуляєва

Координаторка проектів

Олександра Булана

Аналітикиня, к.е.н.

Сніжана Дяченко

Молодша аналітикиня

Надія Тисячна

Комунікаційна менеджерка

Олександр Іванов

*SMM менеджер,
графічний дизайнер*

Наталія Черненко

Координаторка проектів

Аналітичні продукти

Україна та Угода про асоціацію: моніторинг виконання 2014–2022

Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості

Реалістичний шлях вступу України до ЄС

На шляху до європейської інтеграції. Дослідження наявних проєктів та потреб зацікавлених сторін в Україні

Аналітичні публікації

Чи зможе Україна при вступі в ЄС використати свою унікальність?

Як Україні швидше вступити до ЄС: кілька речей, які потрібно знати

Чи потрібно українцям за кордоном хвилюватися за податки і декларування

Що нас не вб'є, те зробить сильнішими: Уроки зернової кризи для України та ЄС

Перевірка готовності до переговорів про вступ: як Україна виконує Угоду про асоціацію

Ukraine's Integration into EU Single Market: Challenges and Opportunities

Вступ без послаблень. Чому переговори з ЄС будуть складнішими, ніж здається зараз

Розширення на паузі: чому Західні Балкани досі не в ЄС та що варто врахувати Україні?

Коли ЄС дозріє до реформування і розширення? Два завдання для України

Аналітичні публікації

Імідж для Європи: як комунікувати у ЄС необхідність вступу України

Неприємні сигнали від ЄС: на що вже зараз треба звернути увагу Україні

Україна як надія для нової Європи. Про центри та периферії

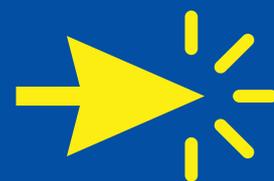

Що насправді думають про вступ України в ЄС Париж і Берлін

Життя після історичного рішення ЄС: як має діяти Київ, щоб прискорити переговори про вступ

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Моніторинг та адвокація виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

ЗДІЙСНЮЄМО МОНІТОРИНГ ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

Проводимо адвокацію «проблемних» секторів, а також тих, які визначимо як пріоритетні для країни, та ведемо експертну комунікацію із ключовими стейкхолдерами.

Так, метою дослідження «Україна та Угода про асоціацію: моніторинг виконання 2014-2022» було висвітлення прогресу нашої країни у виконанні зобов'язань Угоди про асоціацію у сферах: верховенстві права, торгівлі, економічному та фінансовому співробітництву, який відбувся впродовж другого півріччя 2021 та 2022 років.

Станом на 2022 рік загальний прогрес виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, становить 55%. Ця оцінка включає як і повністю виконані зобов'язання, так і досягнуті проміжні результати. «Досконале» виконання, тобто коли повністю виконані передбачені зобов'язаннями завдання, становить 30,4%. 26,2% припадає на «просунуте» виконання, яке означає, що законодавча робота

проведена, проте не прийняті усі необхідні імплементаційні підзаконні акти, або ж не завершені певні дії з практичної імплементації.

21% - «рання» стадія виконання - коли нормативно-правові акти або заходи з їх імплементації перебувають на стадії розробки. Ще для 20,8% зобов'язань виконання навіть не розпочиналося, а виконання 1,6% зобов'язань має критичну невідповідність до відповідних норм права ЄС.

Отже, період другого півріччя 2021 – 2022 років не відзначився суттєвим прогресом у виконанні Угоди про асоціацію. За півтора року показник загального прогресу у виконанні Угоди зріс лише на 6%. Досконале виконання, тобто коли зобов'язання були виконані повністю, зросло на 4,8%. Найбільший прогрес (понад 10% зростання за аналізований період) спостерігався у секторах: Статистика, Фінансове співробітництво та боротьба із шахрайством, Політика з питань аудіовізуальної галузі, Санітарні та фітосанітарні заходи.

- Статистика - 44,4%
- Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством – 25%

- Політика з питань аудіовізуальної галузі – 20%
- Санітарні та фітосанітарні заходи – 13,4%
- Енергетика – 13, 1%
- Соціальна політика – 12, 6%
- Митні питання та сприяння торгівлі – 11, 9%

Тенденція щодо повільного зростання прогресу була зумовлена не так небажанням втілювати реформи, як дуже ускладненою війною ситуацією в державному управлінні. Війна мала подвійний негативний вплив на впровадження реформ. По-перше, ресурси державного апарату (особливо в першій половині 2022 року) були спрямовані на вирішення тих викликів, які постали перед лицем російської агресії. Побудова

системи військового захисту, вирішення значних гуманітарних проблем, налагодження роботи державного апарату, проведення переговорів щодо надання військової та гуманітарної підтримки тощо. По-друге, війна зумовила високий рівень руйнувань у багатьох секторах, в яких, починаючи з 2016 року проводилися євроінтеграційні реформи. Тож саме збереження існуючого потенціалу перебувало у фокусі уваги, а не реалізація подальших реформ. Значні руйнування відбулися у промисловості та енергетичному секторі, аграрний сектор втратив до третини своїх активів, зазнали руйнувань й інфраструктурні об'єкти. Окремою проблемою став виїзд кваліфікованих кадрів за кордон або ж їх залучення до військової служби. Через військовий стан держава фактично відмовилася від виконання частини своїх функцій.

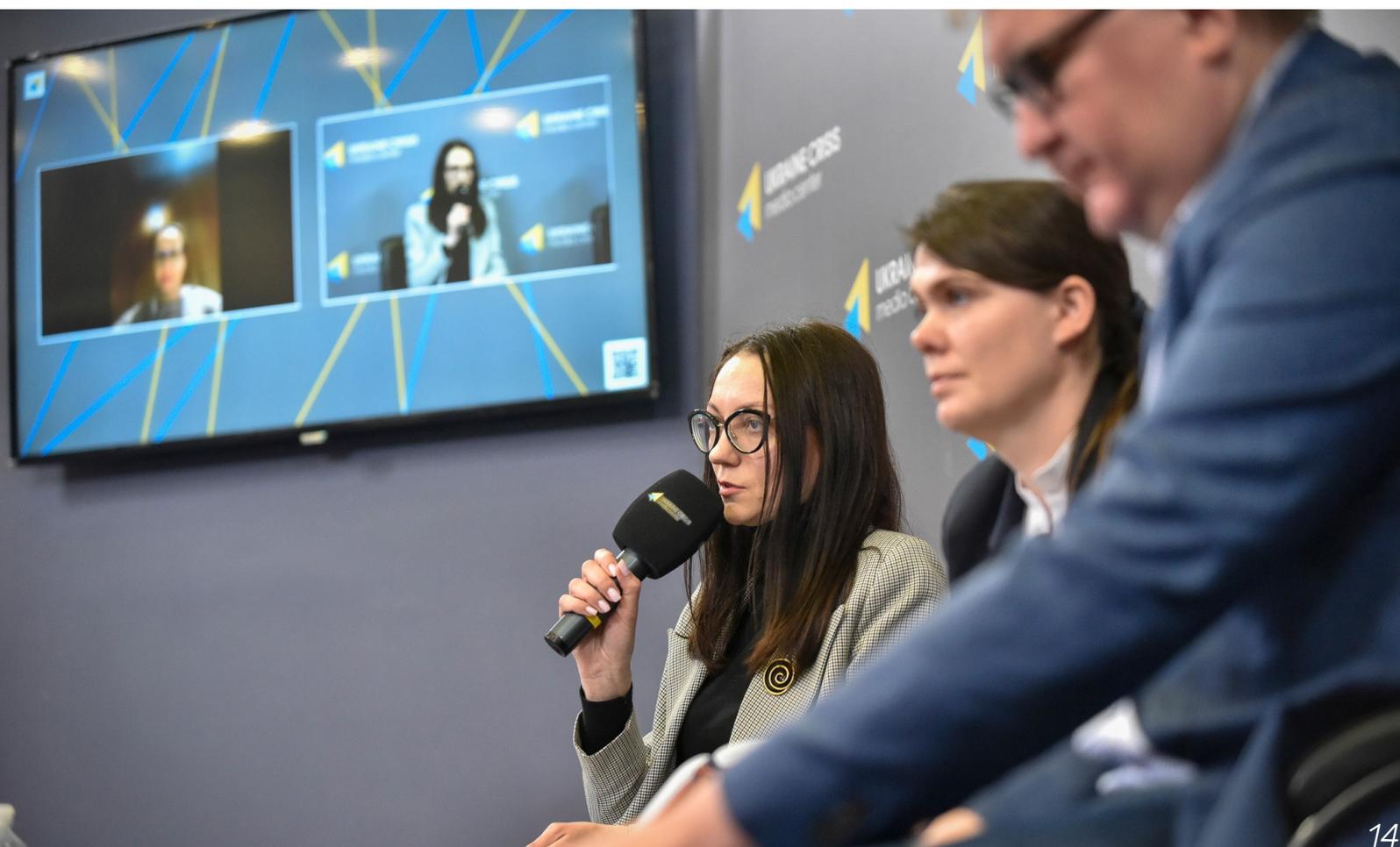
Так, на період дії військового стану було запроваджено:

- Припинення заходів державного ринкового нагляду;
- Призупинення застосування практично всіх закупівельних процедур, визначених Законами про публічні закупівлі та про оборонні закупівлі, крім процедури відкритих торгів;
- Призупинення нагляду за державною допомогою.

Прогрес в імplementації політичної частини Угоди про асоціацію, досягнутий у перші роки дії Угоди, зіштовхнувся з труднощами на етапі практичного виконання. Серед них брак політичної волі для завершення реформи державної служби та децентралізації, реформи правоохоронної та судової систем, антикорупційної політики. З початком

військової агресії ситуація лише погіршилася, оскільки прозорість роботи державних органів знизилася, а усі зусилля суспільства спрямовані на протидію збройній агресії. В тому числі через війну знизився рівень прозорості виконання окремих державних функцій:

- Припинено на час воєнного стану онлайн-трансляцій співбесід з кандидатами до Вищої ради правосуддя (ВРП), що не дозволяє встановити чи змогли кандидати спростувати сумніви, які виникли щодо їхньої доброчесності;
- Скасовано конкурси на вакантні посади державної служби;
- Закрито державні реєстри;
- Обмежено участь громадськості в обговоренні реформ та законодавчих змін.

Однак регрес відбувся також і у сферах, на які не вплинуло запровадження режиму військового стану. Наприклад, серед них рішення виключення діапазону 3400–3800 МГц із планів дій щодо впровадження системи мобільного зв'язку 5-го покоління в Україні. Незважаючи на військовий стан, в Україні було прийнято чимало важливих євроінтеграційних законів, які регулюють питання національних меншин, авторського права, медіарінок, а також галузеві реформи у сферах транспортних перевезень, страхування, поштового зв'язку тощо, впровадження яких вимагатиме від уряду розробки і впровадження великого масиву підзаконного регулювання цього і впродовж наступних років.

В окремих секторах прогрес України, а також співпраця з ЄС, є значно глибшою за той рівень, що передбачала Угода про асоціацію. Зокрема у сфері зовнішньої та безпекової політики, а також телекомунікаційному секторі. Це є ще одним свідченням того, що з моменту підписання Угоди про асоціацію відносини України та ЄС істотно змінилися, а регулювання секторів, які охоплює Угода, значно

ускладнилося. Початок переговорів про вступ до ЄС міг би надати євроінтеграційним реформам нового імпульсу, оскільки він буде спиратися на ширшу та найновішу базу законодавства ЄС та враховувати актуальний прогрес України щодо його впровадження.

З іншого боку, на «нульовій» або «ранній» фазі виконання налічується близько 40% наших зобов'язань. Не рідко такі зобов'язання вимагають системних, складних і вартісних змін, впровадження яких потребує політичної волі та серйозних організаційних зусиль з боку всіх зацікавлених сторін. Наприклад, серед таких зобов'язань є реформування судової системи, державної служби, затвердження Закону «Про адміністративно-територіальний устрій України», створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, проведення реформи митних органів, розроблення системи торгівлі викидами вуглецевого газу, впровадження безпекових стандартів на автомобільному транспорті, внесення змін до Закону «Про державну допомогу» – щоб охопити усіх надавачів державної допомоги тощо.

Навіть у тих сферах, де наближення законодавства є дуже високим, необхідно продовжувати роботу щодо практичної імплементації запроваджених змін. Так, у секторі "Технічні бар'єри в торгівлі" для просування у напрямку укладення угоди АСАА, в якій зацікавлена вітчизняна промисловість, необхідно усунути недоліки, виявлені під час проведення попереднього оцінювання європейськими експертами української інфраструктури якості.

Крім того, для низки секторів, які найбільше постраждали внаслідок воєнних дій (наприклад, енергетика, транспортна інфраструктура, агро- та житловий сектор) у процесі вступних перемовин Україні буде необхідно окреслити заходи, спрямовані на подолання руйнувань та здійснення інвестицій з боку ЄС у докорінну їх перебудову на основі стандартів і правил, які діють в ЄС.

Очевидно, це вимагатиме узгодження з планами щодо повоєнного відновлення України, які де-факто будуть супроводжувати вступ України до Євросоюзу.

Можливо, 2023 рік стане останнім роком "життя" Угоди про асоціацію, допоки Україна не отримає від ЄС деталізоване бачення щодо зобов'язань вступного процесу.

Однак до цього моменту інструментарій Угоди повинен бути використаний Україною по максимуму, щоб підготувати кращу переговорну позицію та отримати вигоди від двосторонньої секторальної співпраці.

Дослідження «Україна та Угода про асоціацію: моніторинг виконання 2014-2022» було презентовано 17 травня під час експертної дискусії «Україна на шляху до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: незалежне експертне бачення» в Українському кризовому медіа-центрі у Києві. За його матеріалами вийшла стаття Любові Акуленко та Дмитра Науменко «Перевірка готовності до переговорів про вступ: як Україна виконує Угоду про асоціацію» на Європейській правді.

РОЗРОБКА АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЯКІ СПРИЯЮТЬ ФОРМУВАННЮ ВИВАЖЕНОЇ ПОЗИЦІЇ ЩОДО ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

Діяльність центру в 2023 році також була присвячена розробці аналітичних досліджень, які сприяють формуванню виваженої позиції щодо вступу України до Європейського Союзу. Це зумовлено як зміною політичного статусу України в ЄС – від асоційованого партнера до кандидата, що вимагатиме більшого залучення до внутрішньополітичних процесів в ЄС, так і необхідністю здійснення величезної євроінтеграційної роботи для виконання зобов'язань для країни-кандидата.

«Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості» – назва одного із досліджень.

Російсько-українська війна істотно змінила геополітичний контекст на Європейському континенті. Безпекові питання набули надзвичайно важливого значення. В тому числі завдяки цьому Україна отримала статус кандидата в члени ЄС. ЄС розглядає різні інструменти підтримки України у цей непростий час, однак пропустити всі передбачені на даний час етапи вступу до ЄС не вбачається можливим з різних причин. Зокрема через неготовність України у даний момент функціонувати як повноправний член ЄС в багатьох сферах. Відтак ідея щодо інтеграції до внутрішнього ринку ЄС в рамках окремих секторів розглядається як можливість забезпечити швидкі вигоди для України навіть до набуття повноправного членства.

Внутрішній ринок ЄС передбачає наявність чотирьох основоположних свобод: вільний рух товарів, послуг, робочої сили та капіталу. Очевидно, що приєднання до всіх чотирьох свобод де-факто передбачає повну інтеграцію країни-кандидата до ЄС (за виключенням політичного блоку зобов'язань). А, отже, навряд чи може розглядатися як швидкий процес. Тож політичні заяви про інтеграцію до внутрішнього ринку ЄС швидше свідчать про готовність відкрити європейські ринки для українських товарів та послуг. Втім, в цьому напрямі вже багато було зроблено в процесі виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а, отже, в цих аспектах Україна також не є «початківцем».

Ми сформували перелік заходів, які вже сьогодні можуть полегшити ситуацію для економіки України в умовах війни і пришвидшити її рух до ЄС.

Наше дослідження охоплює окремі сектори, розвиток яких має критичне значення для економіки в умовах російської військової агресії, і які при цьому можуть надати додатковий імпульс для інтеграції України до ЄС:

- верховенство права;
- торгівля товарами: торгівля товарами в умовах війни, технічні бар'єри в торгівлі,
- сільське господарство, санітарні та фітосанітарні заходи;
- торгівля послугами: транспорт, електронна комерція та поштові послуги, енергетика, цифрові послуги.

За стандартних умов процедура переговорів щодо вступу розпочинається з кластеру «Фундаментальні реформи», який включає в себе реформи в сфері верховенства права, державного управління, основоположних прав і свобод, статистики, економічні реформи тощо. Щоб відповідати вимогам у цій сфері, необхідні системні інституційні зміни, для впровадження яких потрібний час і консолідація зусиль усього суспільства. Цей кластер не пов'язаний безпосередньо з торгівлею, однак на думку бізнесу судова реформа і верховенство права мають бути першочерговим пріоритетом для досягнення економічного зростання. Судова система – також один з лідерів антирейтингу довіри до державних інституцій серед громадян України.

Відтак економічні реформи і нарощування торговельного потенціалу неможливі без утвердження верховенства права та ефективної судової системи.

У розділі «Верховенство права» ми пропонуємо подальші кроки, які необхідно виконати після кандидатських вимог для досягнення прогресу в розділі 23 «Верховенство права і основоположні права». Специфіка цього розділу полягає у відсутності стандартів, які б деталізували вимоги в ньому, оскільки кожна країна має свою індивідуальну систему правосуддя та забезпечення прав людини. Тому успішність виконання вимог розділу 23 повинна оцінюватися не стільки за формальними критеріями, як за реальним станом системи правосуддя в країні. Серед ключових напрямків подальших реформ у сфері верховенства права: політично незалежний та професійний Конституційний Суд, незалежна система правосуддя та деполітизована процедура добору суддів. Реформа судової влади повинна проходити у три етапи, що включають формування незалежних і ефективних органів суддівського врядування, очищення суддівського корпусу від недоброчесних суддів та наповнення системи новими якісними кадрами, а також формування ефективної системи адміністрування судової влади, наближеності суду до людини та ефективного судового процесу.

У розділі «Торгівля в умовах військового часу» проаналізовано, як змінилися основні торговельні потоки України під час війни. Через розрив логістичних маршрутів торгівля у 2022 році різко переорієнтувалася на країни ЄС і зокрема на найближчих сусідів (Польщу, Румунію, Угорщину,

Словаччину, Болгарію). Ймовірно, що у 2023 році фізичні обмеження торгівлі послабляться завдяки розвитку наземної інфраструктури та подальшій роботі морського зернового коридору. Для України принципово важливим залишається збереження скасування мит та квот з боку ЄС на весь період ведення війни та перші роки після нього.

Основним завданням в секторі «Технічні бар'єри в торгівлі» в межах Угоди про асоціацію було укладання Угоди АСАА.

В умовах війни укладання Угоди АСАА ускладняється втратами підприємств обробної промисловості через бойові дії та окупацію територій, послаблення підприємств інфраструктури якості через руйнування, втрату персоналу та скорочення доходів. Як першочергові кроки в секторі – необхідно пришвидшити гармонізацію національних стандартів, імплементувати Регламент ЄС № 2019/1020 про ринковий нагляд та посилити інституційну спроможність органів державного ринкового нагляду, прийняти не імплементовані в межах Угоди про асоціацію технічні регламенти щодо упаковки і відходів упаковки та інтероперабельності залізничної системи. Для повної інтеграції Україні необхідно буде здійснити повну імплементацию *acquis* ЄС за розділом 1 «Вільний рух товарів» та модернізувати мережу підприємств інфраструктури якості.

У 2022 році частка сільськогосподарської продукції у структурі експорту товарів становила близько 50%. Відтак торгівля агропродукцією має критичне значення для збереження економіки в умовах війни. Для інтеграції у секторі сільського господарства

важливі два розділи *acquis* ЄС – розділ 11 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» і розділ 12 «Безпечність харчових продуктів, санітарна та фітосанітарна політика». Серед першочергових кроків за цим напрямком має бути розвиток інфраструктури на території сусідніх з Україною країн ЄС з метою збільшення потужностей для зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції; адвокація в країнах-членах ЄС українського сільського виробництва як європейського партнера, а не конкурента; гармонізація із законодавством ЄС понять сільських територій та сільського розвитку; інтеграція України до системи TRACES. Для повної інтеграції за розділами 11 та 12 Україна має привести свою політику в аграрній сфері до цілей та механізмів Спільної аграрної політики ЄС, завершити імплементацию *acquis* ЄС в сфері сільського господарства і санітарної та фітосанітарної політики, підготувати виробників галузі до запровадження вимог Зеленого курсу ЄС.

Електронна комерція та поштові послуги (частина розділу 3 *acquis* ЄС) – напрям торгівлі, що найбільш стрімко розвивається у світі останні роки. Європейський Союз – це найбільш близький територіально та один з найбільш платоспроможних напрямів для української електронної торгівлі. Однак через війну українські підприємства стали набагато менш конкурентоздатними передусім через несприятливу логістику. Розвиток поштових послуг, як основного засобу доставки в електронній торгівлі, – ключове завдання для вирішення цієї проблеми. З першочергових кроків для пришвидшення надання поштових послуг необхідно продовжувати

посилення співпраці між поштовими операторами та митними органами, щоб скоротити час митного оформлення поштових відправлень. Для повноцінної інтеграції у сфері поштових послуг необхідна імплементація *acquis* ЄС, в тому числі Регламент (ЄС) 2018/644 про послуги трансграничного доставлення посилок, Digital Markets Act та інші.

Для збереження цілісності об'єднаної енергетичної системи та її перебудови на основі моделі децентралізованої/розподіленої генерації Україна потребуватиме міжнародної допомоги, а також поглиблення інтеграції з енергетичними ринками ЄС. З нагальною Україна потребує розширення пропускної спроможності міждержавних перетинів із Польщею, Румунією, Словаччиною, Угорщиною та об'єднання ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку України з ринками Single Day-ahead Coupling (SDAC) і Single

Intraday Coupling (SIDC). Для повної інтеграції Україні важливо розвивати вуглецево-нейтральні види енергетики, зокрема виробництво енергії з відновлюваних джерел, відновлюваних газів і т.д. Повна інтеграція та підготовка до вступу в секторі енергетики також включатиме в себе завершення імплементації *acquis* ЄС за розділом 15, відбудову та модернізацію енергетичної інфраструктури, збільшення видобутку вуглеводнів в Україні та гарантування недискримінаційного підключення споживачів та інших користувачів до мереж енергозабезпечення.

Виконане Українським центром європейської політики дослідження показує, що повноцінна інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС не буде швидким завданням. Однак уже зараз можна здійснити певні заходи, які полегшать ситуацію для української економіки в умовах війни і пришвидшать її рух до ЄС.

«Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості» було презентовано 17 травня під час експертної дискусії «Україна на шляху до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: незалежне експертне бачення» в Українському кризовому медіа-центрі у Києві. За його матеріалами вийшла англomовна колонка «Ukraine's Integration into EU Single Market: Challenges and Opportunities» у Kyiv Post.

У самій події взяли участь:

- Олександра Булана, аналітикиня УЦЕП;
- Маркіян Дмитрасевич, заступник Міністра аграрної політики та продовольства України;
- Лілія Мальон, член Національної Комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку;
- Юлія Клименко, народна депутатка України, Перша заступниця голови Комітету ВРУ з питань транспорту та інфраструктури;
- Дмитро Науменко, старший аналітик УЦЕП;
- Альберто Фернандес Дієз, керівник відділу торгівлі та економіки Представництва ЄС в Україні;

- Іван Нагорняк, заступник генерального директора Урядового офісу координації європейської та євроантлантичної інтеграції;
- Олена Вінтоняк, народна депутатка України, член Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом, голова підкомітету з питань регіонального та транскордонного співробітництва між Україною та країнами-членами ЄС.

Під час експертної дискусії були презентовані ключові висновки згаданого аналітичного дослідження, яке показало, що повноцінна інтеграція України, на жаль, до внутрішнього ринку ЄС не буде швидкою. Проте ми сформуvalи перелік заходів, які вже сьогодні можуть полегшити ситуацію для економіки України в умовах війни і пришвидшити її рух до ЄС.

Формуванню виваженої позиції щодо вступу України до ЄС сприяє й наше ще одне дослідження, назва якого, можна сказати, підтверджує обраний напрям – «Реалістичний шлях вступу України до ЄС».

Будь-якій новій країні-кандидату, яка прагне приєднатися до ЄС, наразі належить зіткнутися з низкою складнощів. Особливо, якщо ця країна-кандидат із колишнього комуністичного блоку, має ВВП нижчий, ніж середній у ЄС і/або втягнута у багаторічні конфлікти. Крім того, сам ЄС також має внутрішні проблеми та не спроможний дійти згоди щодо власного майбутнього і перспектив розширення.

І все ж, ЄС і Україна разом таки ступили на цей шлях. Особливо рішучий крок було зроблено у 2022 році, коли Україна (і Молдова) отримали статус кандидата в червні.

У ЄС розгоряються дебати щодо можливості розпочати переговори про вступ наприкінці 2023 року. Держави-члени залишаються розділеними між двома позиціями: одні не бажають скорочувати шлях до вступу (особливо щодо України та допоки триває війна) в той час, коли Союз гостро потребує внутрішньої реформи, інші прагнуть скористатися політичним імпульсом, щоб Україна не опинилася в нескінченній черзі країн-кандидатів, реформи в ній не зійшли нанівець, і не згасло завзяття до боротьби у війні.

Наше дослідження сприяє розумінню – особливо для українських політиків та громадянського суспільства – складних внутрішньоєвропейських дискусій та політичних питань, з якими українці зіткнуться в найближчі кілька років. У цьому аналізі висвітлено позиції Франції, Німеччини, країн Центральної Європи, а також Іспанії, з огляду на її майбутнє головування в Раді ЄС у другій половині 2023 року. Показано, що ці позиції не статичні, а розвиваються, а це відкриває перед Україною можливості, – хоч і з низкою умов і перешкод, із якими їй в будь-якому разі доведеться впоратися, – але також і виклики.

Проаналізовано різноманітні чинники, які можуть сприяти або перешкоджати на шляху України до ЄС. При цьому, наведено висновки, зроблені на основі досвіду розширення на Західні Балкани, хоча цей процес не може бути повністю прирівняний до України, проте окремі аспекти можуть бути корисними для українських політиків.

Командна робота і стратегічне співробітництво з країнами, що перебувають на шляху до вступу (зокрема Молдовою) можуть допомогти поступу за різними критеріями процесу. Наратив також важливий – протидія російському імперіалізму та підтримка демократичних цінностей важливі, але в довгостроковій перспективі цього може бути недостатньо для України.

Для досягнення цієї довгострокової перспективи у цій доповіді запропоновано блоки, які допоможуть Україні вимостити дорогу до ЄС, зокрема можливі кроки та результати роботи в коротко- і середньостроковій перспективі, такі як:

- Пропозиції щодо органічної інтеграції, ініціативи щодо транспортної та регіональної інтеграції (як сходинки);
- Міцніші соціально-політичні двосторонні зв'язки з ключовими державами-членами (не тільки з центральноєвропейськими, Францією чи Німеччиною);
- Повна реалізація ключових реформ, яких вимагає ЄС, – не просто поверхневі заходи та рішення «задля галочки».

Статус кандидата для України, наданий ЄС в червні минулого року з безпрецедентною швидкістю і в умовах різких тектонічних зрушень у геополітичному контексті європейського континенту, став не тільки потужним сигналом підтримки Україні, але й відкрив пов'язану зі вступом «скриньку Пандори», вказавши на необхідність проведення Україною болісних фундаментальних реформ і, за іронією долі, випробовуючи

здатність ЄС впоратися з черговою хвилею розширення. Україні, попри 8-річний досвід імплементації Угоди про асоціацію та явний прогрес у деяких галузях, доведеться давати раду усьому спектру технічних особливостей процесу вступу на тлі несприятливого для компромісів середовища ЄС не тільки з Брюсселем, але і з (часто) суперечливими інтересами держав-членів ЄС.

Інституційна спроможність української влади впроваджувати реформи, що їх вимагає ЄС, є основою успіху на майбутніх переговорах про вступ до ЄС та найскладнішою проблемою, яку Україні доведеться подолати протягом наступних кількох років. Початок війни загострив внутрішні проблеми всередині євроінтеграційного крила уряду і парламенту, такі як ерозія політичного лідерства у сфері євроінтеграційних реформ, слабкі експертні та координаційні можливості, плутані процедури імплементації *acquis* ЄС у національне

законодавство, а також низка нових проблем, таких як втеча кваліфікованих державних службовців за кордон (здебільшого жінок із дітьми) та раптове різке скорочення заробітної плати з початку 2023 року. Щоб мати змогу досягнути суттєвого прогресу після відкриття переговорів про вступ, Україна повинна приділити пріоритетну увагу зміцненню інституційної спроможності своїх органів державної влади в рамках ширшої реформи державного управління та вимагати від ЄС суттєвої (і належним чином обґрунтованої) фінансової та технічної підтримки для подолання цього одного з основних викликів на шляху України до вступу.

За матеріалами цього дослідження вийшло дві публікації: Олександр Булани «Вступ без послаблень. Чому переговори з ЄС будуть складнішими, ніж здається зараз» (назва свідчить сама за себе) та Флоріана Бібера «Розширення на паузі: чому Західні Балкани досі не в ЄС та що варто врахувати Україні?».

Дослідження було презентовано на зустрічі «Вступ України до ЄС: українські та європейські експерти і політики про реалістичний початок переговорів», що відбулася 12 вересня в готелі InterContinental Kyiv.

У ній взяли участь:

- Др. Ян Філіп Волберн, керівник Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні,
- Вадим Галайчук, народний депутат Верховної Ради України, перший заступник голови Комітету ВРУ з питань інтеграції України до Європейського Союзу,
- Дмитро Науменко, старший аналітик УЦЄП,
- Флоріан Бібер, директор Центру досліджень Південно-Східної Європи університету Граца, координатор консультативної

групи з питань політики з питань політики щодо Балкан в Європі (ViEPAG),

- Лор Делькур, професорка університету Нова Сорбонна (участь онлайн),
- Давід Стулік, старший аналітик Центру «Європейські цінності» (Прага),
- Борха Лашерас, старший науковий співробітник Центру аналізу європейської політики (СЕРА).

На зустрічі йшлося про те, що 2023 рік може стати історичним для України щодо вступу до Європейського Союзу. Враховуючи вибори до Європейського парламенту та нові призначення в Комісії ЄС у 2024 році, особи, які приймають рішення в ЄС, докладуть зусиль, щоби завершити цей термін на позитивній ноті для України та ЄС, спричинивши наступну історичну хвилю розширення.

ЄС прийняв політичне рішення відкрити переговори про вступ із Україною 15 грудня 2023 року, розпочався процес підготовки переговорної рамки для України та проведення скринінгу національного законодавства на предмет відповідності нормам ЄС з боку Європейської комісії.

Як представники українського громадянського суспільства, ми впевнені, що нам необхідно розвивати діалог про те, як виглядатиме реалістичний шлях вступу України з експертами ЄС та політиками з країн-членів ЄС. З огляду на це організували публічну дискусію де поговорили про відкриття переговорів про вступ, і рекомендації як для ЄС, так і для України щодо належного планування даного процесу та подолання основних викликів для приєднання України.

У продовження теми розробки аналітичних досліджень, які сприяють формуванню вираженої позиції щодо вступу України до ЄС було розроблено дослідження «На шляху до європейської інтеграції. Дослідження наявних проектів та потреб зацікавлених сторін в Україні».

Основною метою цієї праці є проведення комплексного дослідження наявних ініціатив і проектів, пов'язаних з євроінтеграцією України у 2022–2023 роках, і визначення пріоритетів та потреб ключових зацікавлених сторін, залучених до процесу євроінтеграції. Для дослідження наявних євроінтеграційних проектів ми провели 36 інтерв'ю з представниками органів державної влади, українських громадських організацій, консалтингових фірм і бізнес-асоціацій, донорських організацій та ЗМІ. Для створення

відповідної бази даних ми зібрали інформацію про поточні євроінтеграційні проекти з відкритих джерел та інтерв'ю з представниками різних організацій (державних органів, НУО, ЗМІ, бізнес-асоціацій тощо). На основі зібраної інформації зробили деякі висновки щодо подальшого розвитку євроінтеграційних проектів.

З моменту отримання статусу кандидата на членство в ЄС у червні 2022 року уряд України намагався оцінити обсяг роботи, необхідної для здобуття цього членства. Україна ініціювала процес селф-скринінгу, результати якого було опубліковано в серпні 2023 року. Оскільки обсяг законодавства ЄС, який необхідно імплементувати, перевищує 3000 актів, навантаження на органи державної влади за цим напрямком зростає.

Громадянське суспільство виступає рушієм реформ і пильним «контролером». Організації громадянського суспільства також мають цінний досвід та знання для участі у розробці законопроектів. Під час критично важливого періоду здобуття статусу кандидата на членство в ЄС численні організації громадянського суспільства надавали важливу підтримку уряду з підготовкою відповідей для опитувальника Європейської комісії.

Організації громадянського суспільства також допомагають державним органам у розробці проектів законів, реалізації зусиль із цифровізації, проведенні досліджень й адвокації політики як в Україні, так і в ЄС. Ми опитали двадцять неурядових організацій, щоб з'ясувати деталі їхньої діяльності у сфері євроінтеграції. Громадські організації, які працюють у цій галузі, відчують

потребу в посиленні підтримки. Їм необхідно більше ресурсів для проведення аналітичних досліджень, надання допомоги органам державної влади щодо наближення українського законодавства, освітніх ініціатив та взаємодії з місцевими громадами. Крім того, організації громадянського суспільства мають освітні потреби – їм потрібно розширити свої знання та підвищити свою компетентність щодо законодавства ЄС.

Журналісти та засоби масової інформації відіграють вирішальну роль в інформуванні суспільства про інтеграцію до ЄС, реформи та пов'язані з ними виклики. Однак вони також мають труднощі, зокрема через скороченням фінансових ресурсів зі зниженням обсягів реклами під час війни. Журналісти також нарікають на надмірні інформаційні обмеження, які держава запровадила на період воєнного стану, адже їм доводиться стикатися з відмовами з боку органів державної влади й обмеженням доступу до офіційних джерел.

Бізнес відіграє важливу роль у європейській інтеграції шляхом підтримки та схвалення реформ, а також озвучення стурбованості щодо потенційних ризиків. Консалтингові фірми та бізнес-асоціації беруть активну участь у формуванні та впровадженні реформ, надаючи уряду консультаційні послуги. Однак їх залучення має бути збалансованим для забезпечення прозорості та запобігання неналежному впливу на законодавчі ініціативи.

На основі проведеного дослідження підготовлено рекомендації для:

- **донорських організацій**

- підтримувати Україну з реформою державного управління, щоб зробити державну службу привабливою для кваліфікованих кадрів,
- посилити підтримку навчальних програм для державних службовців,

зосередивши увагу на підвищенні кваліфікації за секторальними напрямками,

- забезпечити державним службовцям курси англійської мови, що є важливим аспектом навчання,
 - підтримка подальшої модернізації/розвитку ІТ-систем у діяльності українського уряду, що потребує збільшення фінансування,
 - збільшити донорську підтримку проектів у сфері верховенства права, яку експерти вважають пріоритетною для вступу до ЄС
- **громадського сектору**
 - розширити підтримку проектів НУО у сфері європейської інтеграції,

• посилити підтримку освітніх потреб НУО щодо євроінтеграції

- **журналістської спільноти**

- підтримувати проекти для ЗМІ у їх діяльності, пов'язаній з висвітленням євроінтеграційних процесів,
- підтримувати освітні проекти для журналістів з метою підвищення їхньої обізнаності у сфері європейської інтеграції

- **бізнесу**

- підтримувати МСП в адаптації до правил і стандартів ЄС,
- підтримувати проекти, що передбачають співпрацю між НУО та бізнес-асоціаціями у контексті реалізації досліджень, спрямованих на виявлення потенційних викликів для бізнесу щодо адаптації до законодавства ЄС.

Український центр європейської політики та Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання» презентували згадане дослідження 7 листопада. У події взяли участь:

- Володимир Шейгус, виконавчий директор ICAP Єднання,
- Олександра Булана, старша аналітикиня Українського центру європейської політики,
- Генрік Вітфельт, керівник відділу місцевого та людського розвитку Представництва ЄС в Україні;
- Гліб Вишлінський, керівник Центру економічної стратегії,
- Вадим Галайчук, перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом,

- Олександр Ільков, гендиректор Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції,
- Маркіян Дмитрасевич, заступник Міністра аграрної політики та продовольства України.

Початок переговорів про вступ до ЄС може надати оновлений імпульс євроінтеграційним реформам в Україні, оскільки він передбачає приведення у відповідність українського законодавства до законодавчої бази ЄС, що значно пришвидшить вже існуючий прогрес України – йшлося на презентації.

Водночас досі залишається необхідним зробити значну роботу для узгодження законодавства з нормативно-правовими актами ЄС і підготовки інституцій до повноцінного членства в ЄС.

Інституційна спроможність українських ГО, уряду та бізнесу у переговорному процесі щодо вступу мають велике значення для успішного проходження цього процесу. На основі нашого дослідження розроблено комплекс рекомендацій для донорських організацій.

“Оцінка процесу інтеграції агросектору України до ЄС” - назва онлайн-заходу, проведеного у колаборації із Асоціацією “Український клуб аграрного бізнесу” (УКАБ) 9 лютого.

Угода про асоціацію України з ЄС, що була укладена в 2014 році, передбачає зобов'язання України щодо адаптації норм законодавства ЄС. За 8 років була проведена значна робота, проте ще не всі пункти зобов'язань виконані повністю. В минулому році Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС, що є початковим етапом вступної процедури. Наступна стадія – відкриття переговорів про вступ – вимагатиме повної адаптації українського законодавства до правової системи Євросоюзу. Блок аграрних змін є одним із важливих складових цього процесу і передбачатиме ще більший обсяг роботи з імплементації права ЄС в національне законодавство.

Основними темами дискусії були:

- Ключові засади аграрної політики ЄС та відмінності агросектору України
- Пріоритетні аграрні законодавчі зміни щодо адаптації до норм ЄС
- Оцінка прогресу євроінтеграції України в частині агросектору станом на кінець 2022 року. Головні етапи процедури вступу до ЄС.

Спікерами події стали:

- Маркіян Дмитрасевич, Заступник Міністра аграрної політики та продовольства України
- Алекс Ліссітса, Генеральний директор ІМК, Президент УКАБ (2007-2021 рр)
- Любов Акуленко, Виконавчий директор Громадської організації “Український Центр Європейської Політики”

Експерти говорили про розвиток аграрної галузі України в контексті євроінтеграційних процесів, які значно поглиблюються та посилюються через статус кандидата в члени ЄС.

Міжнародні поїздки

Торік члени команди УЦЄП взяли участь у значимих міжнародних подіях.

- **5-7 червня аналітикиня УЦЄП Олександра Булана відвідала Іспанію в рамках адвокаційного візиту, організованого Українською Призмою.** Візит передбачав зустрічі з представниками Міністерства іноземних справ Іспанії, Європейського співтовариства та кооперації Іспанії; Міністерства оборони Іспанії; уряду та омбудсвумен Каталонії; а також іспанськими журналістами, представниками аналітичних центрів та академічних установ. В рамках візиту Олександра презентувала наше дослідження «Україна та Угода про асоціацію, моніторинг виконання 2014–2022» в найстарішому аналітичному центрі Іспанії CIDOB.

Посилення співпраці з Іспанією було важливим для євроінтеграційного руху України оскільки з липня 2023 року по грудень 2023 року дана країна головує в Європейській раді. Головне очікування від України – це подальший прогрес у реформах. Особливо важливим напрямом для Іспанії є сфера верховенства права та розвиток демократії.

Україна – найбільша країна, що претендує на вступ до ЄС з часів приєднання у 1986 році Іспанії. Тому Іспанія, як і деякі інші країни ЄС, має сумніви щодо спроможності об'єднання ефективно функціонувати з більшою кількістю членів без реформування договорів спільноти. Отже, це питання так само буде пріоритетним для Іспанії. Представники МЗС вважають доцільним перехід від одностайності до кваліфікованої більшості при голосуванні за окремі рішення ЄС. Реформування інституцій ЄС

також важливо зі стратегічної точки зору, адже ЄС має зберегти свою інституційну спроможність після розширення. Ще одним потенційним напрямком для реформування – спільна сільськогосподарська політика, щодо якої у Іспанії, як найбільшого отримувача сільськогосподарських субсидій, є особливий інтерес.

Крім того, в липні в Іспанії відбулись парламентські вибори. Правляча партія PSOE не отримала більшості і пішла на співпрацю з каталонськими сепаратистами для створення коаліції. Це рішення спровокувало політичну кризу в країні. Проте серед політичних партій Іспанії продовжує панувати консенсус щодо необхідності підтримки України.

До останнього часу Україна ніколи не входила в пріоритети Іспанії у зовнішній політиці. Наразі ситуація змінюється. Щоб зберегти інтерес і підтримку іспанської сторони, Україні

необхідно посилювати обізнаність іспанського суспільства і політиків щодо нашої держави та посилювати зусилля щодо залучення іспанського бізнесу, державних інституцій та громадянського суспільства до співпраці з українськими партнерами.

Головування Іспанії в ЄС – критично важливий політичний момент для України. Наступницею Іспанії буде Угорщина, позиції якої щодо України є швидше несприятливими... А тому необхідно докласти усі можливі зусилля аби старт переговорів щодо членства в ЄС розпочався саме у найближчі півроку.

- **18–19 вересня в Берліні наша аналітикиня Сніжана Дяченко взяла участь в експертній дискусії “Рух до членства в ЄС – реформи в Україні та ЄС як передумова для поглиблення інтеграції”. Подія організована Центром ліберальної модерності (LibMod).**

У заході взяли участь українські та європейські експерти, а також представники Європейської комісії, Європейської служби зовнішніх справ, Федерального міністерства закордонних справ Німеччини. Обговорили реформи в Україні щодо відповідності критеріям і стандартам ЄС, політику Союзу та його зусилля щодо підвищення спроможності та реформування процедур вступу, європейську інтеграцію України під час російської агресії, а також стійкість та питання відновлення України.

Зокрема, експерти представили робочу записку "Україна та ЄС: Як зберегти динаміку вступу до ЄС", співавторами якої стали експерти УЦЄП.

У цьому звіті, зокрема, йдеться про такі питання, як стан адаптації законодавства України до законодавства ЄС, реформування верховенства права та адміністративної спроможності в Україні, оптимальний *modus operandi*

у відносинах між Україною та ЄС, а також необхідна підготовка ЄС до розширення.

Сніжана Дяченко презентувала розділ про прогрес виконання Україною Угоди про асоціацію, і яких помилок слід уникати Україні і ЄС під час вступних переговорів.

Експерти також обговорили можливості поступової інтеграції України до єдиного ринку ЄС перед повноцінним вступом. Учасники дискусії зійшлися на думці, що внутрішні реформи в ЄС не повинні підривати його потенціал розширення, і що обидва процеси можуть відбуватися одночасно.

- **Виконавча директорка УЦЄП Любов Акуленко за підтримки Konrad Adenauer Stiftung Ukraine КАС взяла участь у навчальній поїздки до Сербії 16 - 19 жовтня. У нас з Сербією є схожі проблеми, однак й відмінностей чимало:**

- немає того обсягу фінансування від ЄС, що мають Західні Балкани. Для прикладу, на місцевому рівні бізнес отримує доплати за впровадження екологічних стандартів як додаткову стимуляцію. Україна ж взяла на себе в рамках Угоди про асоціацію багато складних зобов'язань і ми ніколи не казали, що розчаровані в ЄС. Бізнес шукав самостійно кошти на впровадження стандартів. Уряд і експерти шукали рішення поступової інтеграції до ринку ЄС,
- нема вже тотальної залежності від російського газу, який використовується європейськими інвесторами для роботи в регіоні. Можливо, це колись зміниться, знайдуть інші джерела. Проте поки ця ситуація не стимулює зміни.

Для українців європейський інвестор асоціюється з чимось прогресивним і точно не з російським газом. Правда, їх у нас мало. Як і немає китайського бізнесу, який починає «осідати» в регіоні.

Щоби не стати схожими на сербів, слід звернути увагу зокрема ось на що:

- конфлікт з Косово – це постійне пояснення, чому не рухаються євроінтеграційні реформи.
- у Сербії досі не провели реформу державної служби. Державні службовці, що займаються євроінтеграцією, отримують 400–500 євро. Люди втрачають мотивацію або знаходять іншу роботу, або взагалі емігрують.
- відсутність політичної волі у керівництва країни впроваджувати зміни в частині фундаментальних реформ.

- **Виконавча директорка та молодша аналітиkinя УЦЄП Любов Акуленко і Сніжана Дяченко 30-31 жовтня побували в Парижі із дводенним адвокаційним візитом. Вони мали зустрічі із політиками, експертами, колишніми послами, представниками МЗС, а також організували публічний захід. Все це дало змогу більше відчувати Францію:**
- Мотором розвитку ЄС є геополітика, а не економіка. ЄС повернувся до моделі 50-х років, коли демократична і солідарна Європа протистояла Сталіну. Геополітична модель є найбільш сталою.
- Орбан, ПіС, Фіцо розхитують єдність ЄС. Франція прагне створити такі правила, за якими не буде ворожнечі систем.
- Підтримується підхід «регати», а не «біг бену», коли країни вступали групами.
- Підтримується ідея переходу до кваліфікованої більшості та «швидкої зміни установчих договорів». Як можна їх швидко змінити, ніхто не озвучив, але така ідея існує.
- Швидкою перспективою розглядається ідея вступу України до НАТО, в той час як вступ до ЄС розглядається як зовсім інша і довша історія. «Це буде довгий шлях, але красивий», – цитую одного французького політика.
- Франції буде складно фокусувати публічну думку своїх громадян на Україні. Вже зараз пересічних французів більше цікавить

інфляція, санкції та інші внутрішні проблеми.

- Важливим для України буде 2024 рік, адже тоді будуть вибори до Європарламенту. Тут варто знову включатись із адвокаційними візитами.
- Аграрне питання є чутливим. Французька депутатка, яка опікується фермерами у своєму окрузі, озвучила страхи французьких фермерів: чи доведеться їм зменшити посівні площі через українських аграріїв, чи зменшиться у них виробництво їхнього насіння, і як Україна буде переходити на європейські засоби захисту рослин.
- Загалом до України дуже позитивне ставлення наразі, але здається, що їх будуть дуже цікавити наші результати в подальшому наближенні законодавства, а особливо фундаментальні реформи.
- **Наступним адвокаційним візитом 1-2 листопада Любов Акуленко та Сніжани Дяченко був візит до Берліну.**

Він став холодним душем – багато запитань та критики. На переконання Любов Акуленко, до України мають застосовувати відмінний підхід, ніж до інших країн-кандидатів. Причина цьому – війна. Взяти хоча би долю ЄС в нашому експорті – динамічно зросла з 40% до 80% до війни, а після лютого 2022 спустилась до 56%. Структура експорту змінилась. До війни домінували чорні метали, а тепер через руйнацію багатьох підприємств домінує аграрний експорт, який постійно падає через складні логістичні маршрути.

Одним із таких рішень може бути поступовий доступ до ринку ЄС в тих секторах, де ми найбільш готові. Загалом - це експорт товарів (аграрних і промислових) та експорт послуг (енергетика, пошта, е-комерція, телекомунікаційні послуги). Війна вже зараз спричинила для цих секторів багато проблем на кордоні, що перешкоджає розвиватись не лише аграрному експорту, а й е-комерції та пошті. Доступ до ринку - це довга історія, але вже зараз можна вживати заходів для підтримки нашої торгівлі в цих секторах. А загалом треба далі нас підтримувати з заходами із лібералізації торгівлі і з автомобільним перевезенням під час і після закінчення війни хоча б два роки.

Отримали наступні перестороги з німецької сторони:

1. вступ до ринку - це довго і ми це не підтримуємо,
2. чому ви це просите, УА й так це передбачає,

3. як можна давати доступ до ринку і не питатись за фундаментальні реформи,
4. чи готова Україна виконувати вимоги в конкретних секторах для доступу до ринку?

Ми навели наступні контраргументи:

1. Дійсно це довгий процес, співмірний майже зі вступом. Але нам важливо тримати торговельний баланс і усувати ті перепони, які зараз перешкоджають. Це можуть бути якісь проміжні заходи для поштових послуг й електронної комерції.
2. Юридично ми маємо можливість підписати угоду АСAA і отримати промисловий безвіз, але на це європейці не були політично готові, так як вони ніколи не давали поступового доступу до ринку в якомусь секторі. Зазвичай країну приймали

повністю і давали повний доступ до всього ринку, а не окремих сегментів. Однак зараз інші часи і щоб вижити, Україну треба поступово вже зараз допускати до тих секторів, де ми успішно виконуємо європейські вимоги.

3. Це взагалі не проблема. Можна чи судову чи антикорупційну реформу робити передумовою для такого поступового доступу. Єдина умова - ці вимоги з політичних реформ мають бути максимально конкретні, а не загальні. Щоб ми не повторювали помилки Західних Балкан.
4. Готова. Не зрозуміло як можна просити доступ і не змінювати законодавство. Порушувати європейські принципи ми не можемо.

- **А це думки Любов Акуленко та Сніжани Дяченко - як підсумок візиту до Брюсселю 15-16 листопада:**

Політичний рівень:

- ЄС досі не прийняв політичне рішення, за яким сценарієм піде нове розширення: чи за сценарієм Західних Балкан, чи за сценарієм Центрально-Східної Європи.
- У всіх європейських столицях включно з Брюсселем згадується українська ідея про швидкий вступ до ЄС за 2 роки. Вона сприймається негативно і асоціюється з тими українцями, які говорять про євроінтеграцію. Доводиться на це окремо звертати увагу і пояснювати, що ми маємо достатній рівень експертності, аби розуміти, що це наразі складно зробити через низку обставин.

- Нам як представникам громадянського суспільства необхідно проявити свою активну позицію у формуванні бенчмарків для кластеру “Фундаментальні реформи”. Європейського acquis тут немає. Лише українські експерти знають специфіку політичних реформ і зможуть зробити релевантні пропозиції, які, з однієї сторони, дозволять уникнути помилок Західних Балкан, а, з іншої, – зробити процес більш прогнозованим та ефективним. Їх повинна розробити Єврокомісія, і саме громадянське суспільство може вплинути на цей процес.

Експертний рівень:

- ЄС цікаво побачити українські дослідження про наслідки для галузей української економіки – від інтеграції до європейського ринку. Думаю, з цим можуть допомогти українські аналітичні центри, адже уряд і так буде зайнятий виконанням європейських вимог.
- В оприлюдненому звіті ЄК з країнами-кандидатами на вступ до ЄС з’явилися нові вимоги до України. Включила їх Єврокомісія, однак лише тому, що орієнтувалась на плани, які розробила Україна. Якщо рекомендація щодо нацменшинам явно пролобійована Угорщиною, то вимога прийняти закон про лобізм – питання, яке з’явилося тому, що Україна його включила в один із планів реформ. Цей приклад показує, що тепер, готуючи наші плани на вступ, треба бути дуже ретельними. Як мінімум зазначити ті завдання, які не є контраверсійними

(чинний законопроект про лобізм дуже обмежує ГО сектор і ніяк не зачіпає бізнес-інтерес), і які можливо виконати в короткий час.

- В ЄС є Звіт щодо верховенства права у 27 країнах-членах ЄС. Урсула фон дер Ляйєн висловила ідею включити країн-кандидатів на членство в ЄС до цього звіту. Для країн-кандидатів застосовують Звіт про верховенство права в межах політики розширення. Це різні звіти з різними методологіями. Їх розробляють різні експерти. Якщо країн-кандидатів будуть оцінювати в межах верховенства права за двома різними звітами – це може спричинити проблеми. Як мінімум два різні звіти можуть виробити різні висновки і відповідно різні рекомендації. У результаті може виникнути технологічна складність їх виконувати. Стратегічно – це може створити проблеми для роботи в межах кластеру “Фундаментальні реформи”, який і без цього є складним. Такої практики раніше не було. Наразі то лише ідеї. Можливо, це зумовлено тим, що керівництво ЄС хоче показати, що прогрес деяких країн-кандидатів може бути вищим за прогрес деяких країн-членів в частині верховенства права. Дана ідея має право на існування, але найкращим для нас буде, якщо включення країн-кандидатів до Звіту про верховенство права у 27 країнах-членах ЄС не матиме ніяких політичних наслідків для вступного процесу країн-кандидатів.

ІНСТАЙТИ З НАШОЇ АДВОКАЦІЙНОЇ ПОЇЗДКИ В МАДРИД 20-22 ЛИСТОПАДА

Іспанці про перспективи України у переговорах з ЄС.

Іспанці воліють не говорити прямо, чим схожі на своїх французьких колег.

Але є одна серйозна відмінність – вони відкрито говорять про підтримку України на військовому, політичному і економічному рівнях.

У Мадриді у нас була можливість щиро поговорити із колишнім єврокомісаром. Саме він дав можливість зрозуміти основні настрої іспанців:

- Іспанці не задають уточнюючих питань після наших виступів. Але не тому, що не знають нас. Насправді вони все знають, бо у них є експерти по Україні. Просто станом на зараз в них ще немає реального розуміння, які

будуть наслідки для іспанської економіки від вступу України до ЄС. Іспанія почне активно комунікувати свою позицію тоді, коли розпочнуться переговори з Україною. Разом з цим, відчувається, що Іспанія дещо побоюється наслідків від інтеграції України. Її турбує, яким саме чином будуть розподілятися кошти в межах спільної аграрної політики ЄС та політики вирівнювання регіонів. Через це ми можемо зробити припущення, що інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС не омине проблем...

- У 2024 році Єврокомісія має видати звіт щодо наслідків для аграрного сектору від процесу розширення. Відчувається, що для Іспанії цей звіт є дуже важливим. Вони на нього, вочевидь, очікують. Тому й нам теж треба звернути на нього увагу.

- Відчувається, що іспанці наразі розглядають підхід до розширення ЄС у стилі “Big Ban” помилковим, так як не всі країни були готові до вступу. З огляду на це, ми робимо висновок, що Іспанія, як і Франція, буде підтримувати в розширенні принцип “регати” (поступове, плавне та обережне розширення).
- Найважливішим пріоритетом на даний момент іспанці вбачають внутрішню реформу ЄС. При цьому процес розширення не сприймається як такий, що має передувати цій внутрішній європейській реформі. Дані процеси сприймаються як паралельні. Вважається, що без внутрішньої реформи ЄС вступ України буде неможливим.
- Проблем із відкриттям переговорів не повинно бути, адже у вступному процесі це найлегший етап.
- Іспанці намагаються тримати увагу суспільства на Україні, хоча події в Ізраїлі зміщують акцент.
- Іспанці непохитні – Україна має перемогти у війні.
- Найважливішим для Іспанії є блок “Верховенство права та права людини”. Вони вважають ЄС простором, де поважають спільні демократичні цінності. Українське громадянське суспільство вони вбачають важливим елементом демократії. Наголошують на тому, що в Україні дуже сильний сектор громадських організацій.

З цього припускаємо, що Іспанія приділятиме значну увагу блоку з фундаментальних реформ, а також для них буде важливою позиція громадянського суспільства на протязі усього процесу інтеграції.

- Іспанія підтримує ідею щодо включення країн-кандидатів до Звіту з Верховенства права для країн-членів ЄС. Цей звіт наразі демонструє наявність проблем із верховенством права в двох країнах-членах ЄС. Швидше за все хочуть подивитись, як на цьому тлі будуть виглядати країни-кандидати. Враховуючи, що ця ідея вже звучить вдруге і позитивно сприймається європейцями, необхідно доносити європейцям, щоб результати цього звіту не впливали на звіт з Верховенства права, який буде готуватись в межах вступного процесу. Бо це, фактично, буде два окремих звіти, чого не було раніше.
- Іспанська молодь та журналісти дуже цікавляться Україною. Це гарна новина, адже за ними майбутнє цієї важливої для нас держави-ЄС.

Наші враження в цілому оптимістичні. Вважаємо, що подібних візитів має бути більше. Іспанія дуже конструктивно налаштована до України.

Отримане фінансування

Донор	Розмір внеску донора (грн.)	Відсоток внеску донора
Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні	5 728 500	68,98 %
Міжнародний фонд «Відродження»	1 339 300	16,13 %
Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання»	1 000 100	12,04 %
EWC-Consortium	236 800	236 800
ЗАГАЛОМ	8 304 700	100%

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ПОЛІТИКИ

ПУБЛІЧНИЙ ЗВІТ

